अभिश्रवणमन्त्र पाठः

Version 1.0 June 22, 2015

TABLE OF ABISRAVANAM

1. वेदादयः 6
2. पुरुष सूक्तं 6
3. उत्तर नारायणं 9
4. महा नारायणं 10
5. ऋत७ं सत्यं 12
6. रक्षोघ्नं 12
7. रक्षोहणो वलगहनः 16
8. सोमाय पितृमते 17
9. उशन्तस्त्वा हवामह उशन्तः 19
10. भक्षेहि माऽऽविश 22
11. ध्रुवाऽसि धरुणाऽस्तृता 26
12. अग्न उदधे या त इषु 29
13. शिरो वा एतद् यज्ञस्य 31
14. असावादित्यो ऽस्मिन् ँल्लोक 33
15. संततिर्वा एते ग्रहाः 36
16. एकवि७ंश एष भवति 39

17. इन्द्रो वृत्र७ँ हत्वा..41
18. वैश्वदेॅवेॅन वै प्रजापतिः 45
19. अग्नयेॅ देॅवेॅभ्यः 49
20. उशन्तस्त्वा हवामह...54
21. त्रीनाचीकेॅतं..56
22. ऋचां प्राची..69

SHORT NOTE ON "ABHISRAVANAM"

Abhisravanam means dignified hearing. Abhisravana Mantra should be chanted during ceremony to forefathers like Sraadham etc. This should be chanted loudly while the Brahmins are partaking food so that these mantras are to be heared by Brahmins, who represent "Pitrus"of Sraadham ceremony. Since these Mantras are about "Pitrus", when chanted they are pleased and depart contented after Sraadham ceremony. These Mantras will also keep the "Raakshasaas"(evil forces)/ other hindrances at bay.

Brahmins will be invited to perform Abhisravanam. They should be offered dakshina after the Sraadham for chanting Abhisravanam.

For Ekodishtam (the eleventh day of death ceremony), Sapindeekaranam (the 12th day ceremony), Maasikam, Anumaasikam, Naandi, Gaya Sraadham, 1stSraadham of the deceased(1st Death Anniversery) etc., Abhisravanam Mantra shall not to be chanted.

The Abishravana Mantras are the part of "Taittiriya Shaka" and the Mantras are from "SAMHITA" and "BRAHMANA"

Notes:This Book has been brought to you with the courtesy of some Veda learners who have collaborated to prepare this book.

Please give your feedback**,** comments and report errors to the e-mail id vedavms@gmail.com. We shall strive to make this book more accurate and error-free.

You may note that there are inherent "paata bedhas" when we compare various sources and books, the Taittiriya Sakhaa compiled and commented by Shri. Sayanacharya of 13th Century and Shri Bhatta Bhaskaracharya (period unknown). Their manuscript compilations were later converted into books by great Scholars. One of such sets of "Taittiriya" was printed and published during earlier 1900 A.D. at Govt. Branch Press, Mysore and another set later published under "Anandaashram Series". These Books were referred to by us as our primary source material for this Book.

We have also referred “Yaajusha Ratnaakaram” in Sanskrit and “Abisravana Mantra Pataha” in Grantha Script published in 1923 by Shri T.M. Narayana Shastri .

This book has not been prepared with any commercial purpose and is purely for studies.

Conventions used in Letters:

ꣴ – is represented by (gg)

ꣳ – is represented by (gm)

ँ – is represented as anunaasikam

Notes:

”[ ]” is represented as the end of a “panchaati”, not a full-stop nor a sentence break. Hence donot stop the chant on the mark of “[ ]” and continue till a sentence break (full stop) comes.

अभिश्रवणमन्त्र पाठः

हरिः ओं

1. वेदादयः

ओं । अग्निमीळे पुरोहितं–यज्ञस्य देवमृत्विजं । होतारं रत्न धातमं ।

इषेत्वोर्जेत्वा वायवस्स्थो पायवस्स्थ देवो वस्सविता प्रार्पयतु

श्रेष्ठतमाय कर्मणे । अग्न आयाहि वीतये गृणानो हव्यदातये ।

निहोता सथ्सि बर्हिषि । शन्नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये ।

शंयोरभि स्रवन्तुनः ॥ 1

2. पुरुष सूक्तं

T.A. 3-12-1

सहस्रशीर्षा पुरुषः । सहस्राक्षः सहस्रपात् । स भूमिं विश्वतो वृत्वा ।

अत्यतिष्ठ–द्दशाङ्गुलं । पुरुष एवेद७ सर्वं । यद् भूतं यच्च भव्यं ।

उतामृतत्व–स्येशानः । यदन्नेनातिरोहति । एतावानस्य महिमा ।

अतो ज्याया७श्च पूरुषः ॥ 1A

पादोऽस्य विश्वा भूतानि । त्रिपादस्या–मृतन्दिवि । त्रिपादूर्द्ध्व उदैत् पुरुषः ।
पादोस्येहा ऽऽभवात्पुनः । ततो विष्वङ् व्यक्रामत् ।
साशनानशने अभि । तस्माद् विराड जायत । विराजो अधि पूरुषः ।
स जातो अत्यरिच्यत । पश्चाद् भूमिमथो पुरः ॥ 2

यत् पुरुषेण हविषा । देवा यज्ञमतन्वत । वसन्तो अस्या–सीदाज्यं ।
ग्रीष्म इद्ध्म–श्शरद्धविः । सप्तास्यासन् परिधयः ।
त्रिस्सप्त समिधः कृताः । देवा यद् यज्ञं–तन्वानाः ।
अबद्ध्नन् पुरुषं पशुं । तं यँज्ञं बर्हिषि प्रौक्षन्न् । पुरुषं जातमग्रतः ॥ 3

तेन देवा अयजन्त । साद्ध्या ऋषयश्च ये । तस्माद्यज्ञाथ् सर्वहुतः ।
संभृतं पृषदाज्यं । पशूँस्ताँश्चक्रे वायव्यान् । आरण्यान्–ग्राम्याश्च ये ।
तस्माद्यज्ञाथ् सर्वहुतः । ऋचः सामानि जज्ञिरे ।
छन्दाँसि जज्ञिरे तस्मात् । यजुस्तस्मा दजायत ॥ 4

तस्मादश्वा अजायन्त । ये के चोभयादतः । गावो ह जज्ञिरे तस्मात् ।
तस्माज्जाता अजावयः । यत्पुरुषं व्यदधुः । कतिधा व्यकल्पयन्न् ।
मुखं किमस्य कौ बाहू । कावूरू पादावुच्येते ।
ब्राह्मणोस्य मुखमासीत् । बाहू राजन्यः कृतः ॥ **5**

ऊरू तदस्य यद्वैश्यः । पद्भ्याꣳ शूद्रो अजायतः ।
चन्द्रमा मनसो जातः । चक्षो-स्सूर्यो अजायत । मुखादिन्द्र-श्चाग्निश्च ।
प्राणाद् वायु-रजायत । नाभ्या आसीदन्तरिक्षं । शीर्ष्णो द्यौः समवर्त्तत ।
पद्भ्यां भूमि र्दिशः श्रोत्रात् । तथा लोकाꣳ अकल्पयन्न् ॥ **6**

वेदाहमेतं पुरुषं महान्तं । आदित्यवर्णं तमसस्तु पारे ।
सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरः । नामानि कृत्वाभिवदन् यदास्ते ।
धाता पुरस्ता-द्यमुदा जहार । शक्रः प्रविद्वान्-प्रदिशश्चतस्रः ।
तमेवं विद्वानमृत इह भवति । नान्यः पन्था अयनाय विद्यते ।
यज्ञेन यज्ञ-मयजन्त देवाः । तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्न् ।
ते ह नाकं महिमानस्सचन्ते । यत्र पूर्वे साद्ध्या-स्सन्ति देवाः ॥ **7**

(पूरुषः पुरोऽग्रतोऽजायत कृतोऽकल्पयन्नासन्द्वे च)

3. उत्तर नारायणं

T.A. 3-13-1

अद्भ्यस्संभूतः पृथिव्यै रसाच्च । विश्वकर्मणः समवर्त्तताधि ।
तस्य त्वष्टा विदधद्रूपमेति । तत्पुरुषस्य विश्व माजानमग्रे ।
वेदाहमेतं पुरुषं महान्तं । आदित्य वर्णं तमसः परस्तात् ।
तमेवं ँविद्वानमृत इह भवति । नान्यः पन्था विद्यतेऽयनाय ।
प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तः । अजायमानो बहुधा विजायते ॥ **8**

तस्य धीराः परिजानन्ति योनिं । मरीचीनां पदमिच्छन्ति वेधसः ।
यो देवेभ्य आतपति । यो देवानां पुरोहितः । पूर्वो यो देवेभ्यो जातः ।
नमो रुचाय ब्राह्मये ।रुचं ब्राह्मञ्जनयन्तः । देवा अग्रे तदब्रुवन्न् ।
यस्त्वैवं ब्राह्मणो विद्यात् । तस्य देवा असन्वशे ।
ह्रीश्च ते लक्ष्मीश्च पत्न्यौ । अहोरात्रे पार्श्वे । नक्षत्राणि रूपं ।
अश्विनौ व्यात्तं । इष्टं मनिषाण । अमुं मनिषाण । सर्वं मनिषाण ॥ **9**

(T.A. 3-13 -जायते वश सप्त च)

4. महा नारायणं

(T.A 10-11-1)

सहस्रशीर्षं देवं विश्वाक्षं विश्वशं भुवं ।

विश्वं नारायणं देवमक्षरं परमं पदं ।

विश्वतः परमान्नित्यं विश्वं नारायण॒ हरिं ।

विश्वमेवेदं पुरुष स्तद्विश्व–मुपजीवति ।

पतिं विश्वस्यात्मेश्वर॒ शाश्वत॒ शिवमच्युतं ।

नारायणं महाज्ञेयं विश्वात्मानं परायणं ।

नारायणः परो ज्योतिरात्मा नारयणः परः ।

नारायण परं ब्रह्म तत्त्वं नारायणः परः ।

नारायण परो ध्याता ध्यानं नारायणः परः ।

यच्च किञ्चिज्–जगथ्सर्वं दृश्यते श्रूयतेऽपि वा ।

अन्त बहिश्च तथ् सर्वं व्याप्य नारायणः स्थितः ॥ **10**

अनन्त मव्ययं कवि॒ समुद्रेऽन्तं विश्वशंभुवं ।

पद्मकोश–प्रतीकाश॒ हृदयं चाप्यधोमुखं ।

अधो निष्ट्या वितस्त्यान्ते नाभ्यामुपरि तिष्ठति ।
ज्वालमालाकुलं भाती विश्वस्यायतनं महत् ।
सन्ततꣳ शिलाभिस्तु लंबत्या कोशसन्निभं ।
तस्यान्ते सुषिरꣳ सूक्ष्मं तस्मिन्त्‌ सर्वं प्रतिष्ठितं ।
तस्य मध्ये महानग्नि र्विश्वार्चि र्विश्वतो मुखः ।
सोऽग्रभुग् विभजन् तिष्ठन्नाहार–मजरः कविः ।
तिर्यगूद्ध्र्व मधश्शायी रश्मयस्तस्य सन्तता ।
सन्तापयति स्वं देह–मापादतल मस्तकः ।
तस्य मध्ये वह्नि शिखा अणीयोद्ध्र्वा व्यवस्थितः ।
नीलतो यद मध्यस्थाद् विद्युल्लेखेव भास्वरा ।
नीवार शूकवत्तन्वी पीता भास्वत्यणूपमा ।
तस्याः शिखाया मद्ध्ये परमात्मा व्यवस्थितः ।
स ब्रह्म स शिवः स हरिः सेन्द्रः सोऽक्षरः परमः स्वराट् ॥ **11**

(T.A. 10-11-1-नारायणःस्थितो व्यवस्थितश्चत्वारि च)

5. ऋतꣳ सत्यं

(T.A.10-12-1)

ऋतꣳ सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्ण पिङ्गलं ।

ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं ँविश्वरूपाय वै नमो नमः ॥ 11-A

नारायणाय विद्महे वासुदेवाय धीमहि । तन्नो विष्णुः प्रचोदयात् ॥ 11-B

विष्णोर्नुकं ँवीर्याणि प्रवोचं ँयः पार्थिवानि विममे राजाꣳसि यो

अस्कभाय–दुत्तरꣳ सधस्थं ँविचक्रमाण–स्त्रेधोरुगायो

विष्णो–रराटमसि विष्णोः पृष्ठमसि विष्णोः श्नप्त्रेस्थो विष्णो–स्स्यूरसि

विष्णो ध्रुवमसि वैष्णवमसि विष्णवे त्वा ॥ 12

6. रक्षोघ्नं

(T.S. 1-2-14)

कृणुष्व पाजः प्रसितिन्न पृथ्वीं ँयाहि राजे वामवाꣳ इभे न ।

त्रृष्वीमनु प्रसितिं–द्रूणानोऽस्ताऽसि विध्य रक्षस स्तपिष्ठैः ।

तवभ्रमास आशुया पतंत्यनु स्पृश–धृषता शोशुचानः ।

तपूꣳष्यग्ने जुह्वापतं–गानसन्दितो विसृज विष्व गुल्काः ।

प्रतिस्पशो विसृज–तूर्णि तमो भवा पायुर्विशो अस्या अदब्धः ।
यो नो दूरे अघशꣳ सो,[ ] **13**

यो अन्त्यग्ने माकिष्टे व्यथिरा दधर्षीत् ।
उदग्नेतिष्ठ प्रत्या तनुष्वन्य–मित्राꣳ ओषता–त्तिग्महेते ।
यो नो अरातिꣳ समिधान चक्रे नीचातंधक्ष्यत सन्न शुष्कं ।
ऊर्ध्वो भव प्रतिविध्या–ध्यस्मदा विष्कृणुष्व दैव्यान्यग्ने ।
अवस्थिरा तनुहि यातु जूनां जामिमजामिं प्रमृणीहि शत्रून् ।
स ते, [ ] **14**

जानाति सुमतिं ँयविष्ठय ईवते ब्रह्मणे गातुमैरत् ।
विश्वान्यस्मै सुदिनानि रायो द्युम्नान्यर्यो विदुरो अभिद्यौत् ।
सेदग्ने अस्तु सुभग स्सुदानु–र्यस्त्वा नित्येन हविषाय उक्थैः ।
पिप्रीषतिस्व आयुषि दुरोणे विश्वेदस्मै सुदिना–साऽसदिष्टिः ।
अर्चामि ते सुमतिं घोष्यर्वाख्–स्सन्ते वा वा ता जरता,[ ] **15**

मियंगीः । स्वश्वास्त्वा सुरथा मर्जये–मास्मे क्षत्राणि धारयेर–नुद्यून् ।
इहत्वा भूर्याचरे दुपत्मन्–दोषावस्त र्दीदिवाꣳ समनुद्यून् ।
क्रीडन्तस्त्वा सुमनसस्सपेमाभि द्युम्ना तस्थिवाꣳ सोजनानां ।
यस्त्वा–स्वश्वस्सु–हिरण्यो अग्न उपयाति वसुमता रथेन ।
तस्य त्राता–भवसि तस्य सखा यस्त आतिथ्य मानुषग् जुजोषत् ।
महोरुजामि ,[ ] **16**

बन्धुता वचोभिस्तन्मा पितुर्गोतमाद–न्वियाय ।
त्वन्नो अस्य वचस–श्चिकिद्धि होतर्यविष्ठ सुक्रतो दमूनाः ।
अस्वप्न जस्तरणय स्सुशेवा अतन्द्रासोऽवृका अश्रमिष्ठाः ।
तेपायवः सध्रियञ्चो निषद्याग्ने तवनः पान्त्वमूर ।
ये पायवो मामतेयंते अग्ने पश्यन्तो अन्धंदुरिताद रक्षन्न् ।
ररक्षतान्थ् सुकृतो विश्ववेदा दिप्सन्त इद्रिपवो नाह, [ ] **17**

देभुः ।त्वया वयꣳ सधन्य–स्त्वो–तास्तव प्रणीत्य श्याम वाजान् ।
उभा शꣳ सा सूदय सत्यताते–ऽनुष्ठुया कृणुह्य–ह्रयाण ।

अया ते अग्ने समिधा विधेम प्रतिस्तोम॑ँ शस्यमानं गृभाय ।

दहाशसो रक्षसः पाह्यस्मान् द्रुहो निदो मित्रमहो अवद्यात् ।

रक्षोहणं ँवाजिनमाजि घर्मि मित्रं प्रथिष्ठ–मुपयामि शर्म ।

शिशानो अग्निः क्रतुभि–स्समिद्ध–स्सनो दिवा , [ ]18

सरिषः पातुनक्तं । विज्योतिषा बृहता भात्यग्निरावि–र्विश्वानि

कृणुते महित्वा । प्रादेवी–र्माया स्सहते–दुरेवा श्शिशीते शृंगे

रक्षसे विनिक्षे । उत स्वानासो दिविषन्त्वग्ने स्तिग्मायुधा

रक्षसे हन्त वा उ । मदेचिदस्य प्ररुजन्ति भामा नवरन्ते

परिबाधो अदेवीः ॥ **19**

(T.S. 1-2-14 -अघश॑ँसः स ते जरता॑ँ रुजामि हृदिवैकचत्वारि॑ँशच्च)

अभिश्रवणमन्त्र जपारंभः

7. रक्षोहणो वलगहनः

T.S. 1.3.2.1

रक्षोहणो वलगहनो वैष्णवान् खनामी–दमहं तं वलग–मुद्–वपामि यं
नः समानो यमसमानो निचखानेदमेनमधरं करोमि यो नः समानो योऽ
समानो ऽरातीयति गायत्रेण छन्दसा ऽवबाढो वलगःकिमत्र भद्रं तन्नौ
सहविराडसि सपत्नहा सम्राडसि भ्रातृव्यहा स्वराडस्य–भिमातिहा
विश्वाराडसि विश्वासां नाष्ट्राणाꣳ हन्ता ,[ ]**20**

T.S. 1.3.2.2

रक्षोहणो वलगहनः प्रोक्षामि वैष्णवान्,
रक्षोहणो वलगहनोऽव नयामि वैष्णवान्,
यवोऽसि यवयास्मद् द्वेषो यवयाराती,
रक्षोहणो वलगहनोऽव स्तृणामि वैष्णवान्,
रक्षोहणो वलगहनोऽभि जुहोमि वैष्णवान् ,

रक्षोहणौ वलगहनावुप दधामि वैष्णवी ,

रक्षोहणौ वलगहनौ पर्यूहामि वैष्णवी ,

रक्षोहणौ वलगहनौ परि स्तृणामि वैष्णवी ,

रक्षोहणौ वलगहनौ वैष्णवी ,

बृहन्नसि बृहद्ग्रावा बृहती–मिन्द्राय वाचं ँवद ॥ **21**

(T.S. 1.3.2.1 to 1.3.2.2 -हन्तेन्द्राय द्वे च)

8. सोमाय पितृमते

T.S. 1.8.5.1

सोमाय पितृमते पुरोडाश॑ षट्कपालं निर्वपति पितृभ्यो बर्हिषद्भ्यो

धानाः पितृभ्यो ऽग्निष्वात्तेभ्यो ऽभिवान्यायै दुग्धे मन्थ–मेतत्ते तत ये च

त्वा–मन्वे–तत्ते पितामह प्रपितामह ये च त्वा–मन्वत्र पितरो यथाभागं

मन्दध्व॑ सुसंदृशं त्वा वयं मघवन् मन्दिषीमहि ।

प्र नूनं पूर्णवन्धुरः स्तुतो यासि वश॑ अनु । योजा–न्विन्द्र ते हरी ॥ **22**

T.S. 1.8.5.2.

अक्षन्न–मीमदन्त ह्यव प्रिया अधूषत ।

अस्तोषत स्वभानवो विप्रा नविष्ठया मती । योजान् विन्द्र ते हरी ।

अक्षन् पितरो ऽमीमदन्त पितरो ऽतीतृपन्त पितरो ऽमीमृजन्त पितरः ।

परेत पितरः सोम्या गंभीरैः पथिभिः पूर्व्यैः ।

अथा पितॄन् थ्सुविदत्राँ॒ अपीत यमेन ये सधमादं मदन्ति ।

मनो न्वा हुवामहे नाराश॒ꣳसेन स्तोमेन पितॄणां च मन्मभिः ।

आ , [ ]**23**

T.S. 1.8.5.3.

नएतु मनः पुनः क्रत्वे दक्षाय जीवसे । ज्योक् च सूर्यं दृशे ।

पुनर्नः पितरो मनो ददातु दैव्यो जनः । जीवं ँव्रातꣳ सचेमहि ।

यदन्तरिक्षं पृथिवी–मुत द्यां ँयन्मातरं पितरं ँवा जिहिꣳसिम ।

अग्निर्मा तस्मा–देनसो गार्हपत्यः प्र मुञ्चतु दुरिता यानि

चकृम करोतु मा–मनेनसं ॥ **24**

(**T.S. 1.8.5.1 to 1.8.5.3**– हरि मन्मभिरा चतुश्चत्वारि॑ꣳशच्च)

9. उशन्तस्त्वा हवामह उशन्तः

T.S. 2.6.12.1.

उशन्तस्त्वा हवामह उशन्तः समिधीमहि ।

उशन्नुशत आ वह पितॄन् हविषे अत्तवे ।

त्वꣳ सोम प्रचिकितो मनीषा त्वꣳ रजिष्ठ–मनु नेषि पन्थां ।

तव प्रणीती पितरो न इन्दो देवेषु रत्न–मभजन्त धीराः ।

त्वया हि नः पितरः सोम पूर्वे कर्माणि चक्रुः पवमान धीराः ।

वन्वन्नवातः परिधीꣳ–रपोर्णु वीरेभि–रश्वै– र्मघवा भव , [ ]**25**

T.S. 2.6.12.2.

नः । त्वꣳ सोम पितृभिः संविँदानो ऽनु द्यावापृथिवी आ ततन्थ ।

तस्मै त इन्दो हविषा विधेम वयꣳ स्याम पतयो रयीणां ।

अग्निष्वात्ताः पितर एह गच्छत सदः सदः सदत सुप्रणीतयः ।

अत्ता हवीꣳषि प्रयतानि बर्हिष्यथा रयिꣳ सर्ववीरं दधातन ।

बर्हिषदः पितर ऊत्यर्वागिमा वो हव्या चकृमा जुषध्वं ।

त आ गतावसा शंतमेनाथास्मभ्यꣳ , [ ] **26**

T.S. 2.6.12.3.

शं ँयो–ररपो दधात ।

आऽहं पितॄन्थ् सुविदत्राꣳ अविथ्सि नपातं च विक्रमणं च विष्णोः ।

बर्हिषदो ये स्वधया सुतस्य भजन्त पित्वस्त इहागमिष्ठाः ।

उपहूताः पितरः सोम्यासो बर्हिष्येषु निधिषु प्रियेषु ।

त आ गमन्तु त इह श्रुवन्त्वधि ब्रुवन्तु ते अवन्त्वस्मान् ।

उदीरता–मवर उत्परास उन् मध्यमाः पितरः सोम्यासः । असुं, [ ]**27**

T.S. 2.6.12.4.

ँय ईयुरवृका ऋतज्ञास्ते नोऽवन्तु पितरो हवेषु ।

इदं पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य ये पूर्वासो य उपरास ईयुः ।

ये पार्थिवे रजस्या निषत्ता ये वा नूनꣳ सुवृजनासु विक्षु ।

अधा यथा नः पितरः परासः प्रत्नासो अग्न ऋत–माशुषाणाः ।

शुची-दयन् दीधिति-मुक्थशासः क्षामा भिन्दन्तो अरुणीरप व्रन् ।

यदग्ने,[ ]**28**

T.S. 2.6.12.5.

कव्यवाहन पितॄन् यक्ष्य् ऋतावृधः । (**padam:**यक्षि ऋतावृधः)

प्र च हव्यानि वक्ष्यसि देवेभ्यश्च पितृभ्य आ ।

त्वमग्न ईडितो जातवेदो ऽवाड्ढव्यानि सुरभीणि कृत्वा ।

प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षन्नद्धि त्वं देव प्रयता हवीꣳषि ।

मातली कव्यैर्यमो अङ्गिरोभि र्बृहस्पति र्ऋक्वभि र्वावृधानः ।

याꣳश्च देवा वावृधुर्ये च देवान्थ् स्वाहाऽन्ये स्वधयाऽन्ये मदन्ति ॥ **29**

T.S. 2.6.12.6.

इमं ँयम प्रस्तरमा हि सीदाङ्गिरोभिः पितृभिः सँविदानः ।

आ त्वा मन्त्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन् हविषा मादयस्व ।

अङ्गिरोभि-रा गहि यज्ञियेभि र्यम वैरूपै-रिह मादयस्व ।

विवस्वन्तꣳ हुवे यः पिता तेऽस्मिन् यज्ञे बर्हिष्या निषद्य ।

अङ्गिरसो नः पितरो नवग्वा अथर्वाणो भृगवः सोम्यासः ।

तेषाँवय७ँ सुमतौ यज्ञियाना–मपि भद्रे सौमनसे स्याम ॥ **30**

(T.S 2.6.12.1 to 2.6.12.6– भवास्मभ्यमसुं ँयदग्ने मदन्ति सौमनस एकं च)

10. भक्षेहि माऽऽविश

T.S. 3.2.5.1.

भक्षेहि माऽऽविश दीर्घायुत्वाय शंतनुत्वाय रायस्पोषाय वर्चसे

सुप्रजा–स्त्वायेहि वसो पुरोवसो प्रियो मे हृदो ऽस्यश्विनोस्त्वा

बाहुभ्या७ँ सघ्यासं नृचक्षसं त्वा देव सोम सुचक्षा अव

ख्येषं मन्द्राऽभिभूतिः केतु र्यज्ञानां ँवाग् जुषाणा सोमस्य

तृप्यतु मन्द्रा स्वर्वाच्य–दिति–रनाहत शीर्ष्णी र्वाग् जुषाणा सोमस्य

तृप्यत्वेहि विश्वचर्षणे,[ ]**31**

T.S. 3.2.5.2.

शंभू र्मयोभूः स्वस्ति मा हरिवर्ण प्र चर क्रत्वे दक्षाय रायस्पोषाय

सुवीरतायै मा मा राजन्वि बीभिषो मा मे हार्दि त्विषा वधीः ।

वृषणे शुष्मायाऽयुषे वर्चसे ।

वसुमद्गणस्य सोम देव ते मतिविदः प्रातःसवनस्य गायत्रछन्दस

इन्द्रपीतस्य नराश७ सपीतस्य पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्यो–पहूतो

भक्षयामि रुद्रवद्गणस्य सोम देव ते मतिविदो माद्ध्यं–दिनस्य सवनस्य

त्रिष्टुप्छन्दस इन्द्रपीतस्य नराश७सपीतस्य,[ ] **32**

T.S. 3.2.5.3.

पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षया–म्यादित्यवद्गणस्य सोम देव

ते मतिविदस्तृतीयस्य सवनस्य जगतीछन्दस इन्द्रपीतस्य

नराश७सपीतस्य पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि ।

आ प्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णियं ।भवा वाजस्य संगथे ।

हिन्व मे गात्रा हरिवो गणान् मे मा वि तीतृषः ।

शिवो मे सप्तर्षीनुप तिष्ठस्व मा मेऽवाङ् नाभिमति , [ ] **33**

T.S. 3.2.5.4.

गाः । अपाम सोम-ममृता अभूमादर्शम ज्योति-रविदाम देवान् ।

किमस्मान् कृणव-दरातिः किमु धूर्ति-रमृत मर्त्यस्य ।

यन्म आत्मनो मिन्दाऽभूदग्निस्तत् पुन-राहा र्जातवेदा विचर्षणिः ।

पुन-रग्निश्चक्षु-रदात् पुनरिन्द्रो बृहस्पतिः ।

पुनर्मे अश्विना युवं चक्षुरा धत्त-मक्ष्योः ।

इष्टयजुषस्ते देव सोम स्तुतस्तोमस्य,[ ]**34**

T.S. 3.2.5.5.

शस्तोक्थस्य हरिवत इन्द्रपीतस्य मधुमत उपहूतस्यो-पहूतो भक्षयामि ।

आपूर्याः स्था मा पूरयत प्रजया च धनेन च ।

एतत्ते तत ये च त्वा-मन्वेतत्ते पितामह प्रपितामह ये च त्वामन्वत्र

पितरो यथाभागं मन्दध्वं नमो वः पितरो रसाय नमो वः पितरः

शुष्माय नमो वः पितरो जीवाय नमो वः पितरः , [ ]**35**

T.S. 3.2.5.6.

स्वधायै नमो वः पितरो मन्यवे नमो वः पितरो घोराय पितरो नमो

वो य एतस्मिन् लोके स्थ युष्माꣳस्तेऽनु ये ऽस्मिन् लोके मां तेऽनु

यएतस्मिन् लोके स्थ यूयं तेषां ँवसिष्ठा भूयास्त ये ऽस्मिन् लोकेऽहं

तेषां ँवसिष्ठो भूयासं प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि

परि ता बभूव ॥ **36**

T.S. 3.2.5.7.

यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयꣳ स्याम पतयो रयीणां ।

देवकृतस्यैनसो ऽवयजनमसि मनुष्यकृतस्यैनसो ऽवयजनमसि

पितृकृतस्यैनसो ऽवयजनमस्यफ्सु धौतस्य सोम देव ते नृभिः

सुतस्येष्ठयजुषः स्तुतस्तोमस्य शस्तोक्थस्य यो भक्षो अश्वसनिर्यो

गोसनिस्तस्य ते पितृभि र्भक्षंकृतस्यो–पहूतस्यो–पहूतोभक्षयामि ॥ **37**

(T.S 3.2.5.1 to 3.2.5.7– विश्वर्चषणे त्रिष्टुप्छन्दस इन्द्रपीतस्य नराशꣳ

सपीतस्याति स्तुतस्तोमस्य जीवाय नमो वः पितरोबभूव

चतुश्चारिꣳसच्च)

11. ध्रुवाऽसि धरुणाऽस्तृता

T.S. 4.2.9.1.

ध्रुवाऽसि धरुणाऽस्तृता विश्वकर्मणा सुकृता ।

मा त्वा समुद्र उद् वधीन् मा सुपर्णो ऽव्यथमाना पृथिवीं दृ८ह ।

प्रजापतिस्त्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे व्यचस्वतीं प्रथस्वतीं प्रथोऽसि

पृथिव्यसि भूरसि भूमि–रस्य–दिति–रसि विश्वधाया विश्वस्य भुवनस्य

धर्त्री पृथिवीं यँच्छ पृथिवीं दृ८ह पृथिवीं मा हि८सी र्विश्वस्मै प्राणाया–

पानाय व्यानायो–दानाय प्रतिष्ठायै , [ ] **38**

T.S. 4.2.9.2.

चरित्रायाग्निस्त्वाऽभि पातु मह्या स्वस्त्या छर्दिषा शन्तमेन तया

देवतयाऽङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद ।काण्डात् काण्डात् प्ररोहन्ती परुषः

परुषः परि । एवा नो दूर्वे प्र तनु सहस्रेण शतेन च । या शतेन प्रतनोषि

सहस्रेण विरोहसि । तस्यास्ते देवीष्टके विधेम हविषा वयं ।

अषाढासि सहमाना सहस्वारातीः सहस्वारातीयतः सहस्व पृतनाः

सहस्व पृतन्यतः । सहस्रवीर्या, [ ]**39**

T.S. 4.2.9.3.

ऽसि सा मा जिन्व ॥ मधु वाता ऋतायते मधु क्षरन्ति सिन्धवः ।

माध्वी र्नः सन्त्वोषधीः । मधु नक्तमुतोषसि मधुमत् पार्थिव॑ रजः ।

मधु द्यौरस्तु नः पिता ।मधुमान्नो वनस्पति र्मधुमा॑ अस्तु सूर्यः ।

माध्वीर्गावो भवन्तु नः ।मही द्यौः पृथिवी च न इमं यज्ञं मिमिक्षतां ।

पिपृतां नो भरीमभिः ।तद् विष्णोः परमं , [ ]**40**

T.S. 4.2.9.4.

पद॑ सदा पश्यन्ति सूरयः । दिवीव चक्षु–राततं ।

ध्रुवाऽसि पृथिवि सहस्व पृतन्यतः । स्यूता देवेभि–रमृतेनाऽगाः ।

यास्ते अग्ने सूर्ये रुच उद्यतो दिव–मातन्वन्ति रश्मिभिः ।

ताभिः सर्वाभी रुचे जनाय नस्कृधि ।

या वो देवाः सूर्ये रुचो गोष्वश्वेषु या रुचः ।

इन्द्राग्नी ताभिः सर्वाभी रुचं नो धत्त बृहस्पते । विराट्, [ ]**41**

T.S. 4.2.9.5.

ज्योति–रधारयत् सम्राड् ज्योति–रधारयत् स्वराड् ज्योति–रधारयत् ।

अग्ने युक्ष्वा हि ये तवाश्वासो देव साधवः । अरं ँवहन्त्याश्वः ।

युक्ष्वा हि देवहूतमाꣳ अश्वाꣳ अग्ने रथीरिव । नि होता पूर्व्यः सदः ।

द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः ।

तृतीयं ँयोनिमनु संचरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त, [ ]**42**

T.S. 4.2.9.6.

होत्राः ।अभूदिदं ँविश्वस्य भुवनस्य वाजिनमग्ने वैश्वानरस्य च ।

अग्नि ज्योतिषा ज्योतिष्मान् रुक्मो वर्चसा वर्चस्वान् ।

ऋचे त्वा रुचे त्वा समित् स्रवन्ति सरितो न धेनाः ।

अन्त र्हृदा मनसा पूयमानाः । घृतस्य धारा अभि चाकशीमि ।

हिरण्ययो वेतसो मद्ध्य आसां ।

तस्मिन्थ् सुपर्णो मधुकृत् कुलायी भजन्नास्ते मधु देवताभ्यः ।

तस्याऽऽसते हरयः सप्त तीरे स्वधां दुहाना अमृतस्य धारां ॥ **43**

(T.S 4.2.9.1 to 4.2.9.6 - प्रतिष्ठायै सहस्रवीर्या परमँविराट् सप्त तीरे चत्वारि च)

12. अग्न उदधे या त इषुः

T.S. 5-5-9-1

अग्न उदधे या त इषु र्युवा नाम तया नो मृड तस्यास्ते नमस्तस्यास्त उप जीवन्तो भूयास्माग्ने दुध्र गह्य किꣳशिल वन्य या त इषु र्युवा नाम तया नो मृड तस्यास्ते नमस्तस्यास्त उप जीवन्तो भूयास्म पञ्च वा एते ऽग्नयो यच्चितय उदधिरेव नाम प्रथमो दुध्रो, [ ]**44**

T.S. 5-5-9-2

द्वितीयो गह्यस्तृतीयः किꣳशिलश्चतुर्थो वन्यः पञ्चमस्तेभ्यो यदाहुती र्न जुहुया-दध्वर्युं च यजमानं च प्र दहेयु र्यदेता आहुती र्जुहोति

भागधेयेनैवैना-ञ्छमयति नाऽऽर्ति-मार्छत्य-ध्वर्यु र्न यजमानो वाङ् म आसन् नसोः प्राणो ऽक्ष्योश्चक्षुः कर्णयोः श्रोत्रं बाहुवो र्बल- मूरुवोरोजो ऽरिष्ठा विश्वान्यङ्गानि तनूः, [ ]**45**

T.S. 5-5-9-3

तनुवा मे सह नमस्ते अस्तु मा मा हि॒ꣳसीरप वा एतस्मात् प्राणाः क्रामन्ति यो ऽग्निं चिन्वन्नधि क्रामति वाङ् म आसन् नसोः प्राण इत्याह प्राणा-नेवाऽऽत्मन् धत्ते यो रुद्रो अग्नौ यो अफ्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽऽविवेश तस्मै रुद्राय नमो अस्त्वाहुतिभागा वा अन्ये रुद्रा हविर्भागा,[ ] **46(padam** हविर्भागाः)

T.S. 5-5-9-4

अन्ये शतरुद्रीय॒ꣳ हुत्वा गावीधुकं चरुमेतेन यजुषा चरमाया-मिष्ठकायां नि दध्याद् भागधेये-नैवैन॒ꣳ शमयति तस्य त्वै शतरुद्रीय॒ꣳ हुत-मित्याहु र्यस्यैत-दग्नौ क्रियत इति वसवस्त्वा रुद्रैः पुरस्तात् पान्तु

पितरस्त्वा यमराजानः पितृभि र्दक्षिणतः पान्त्वादित्यास्त्वा विश्वै र्देवैः पश्चात् पान्तु द्युतानस्त्वा मारुतो मरुद्भि–रुत्तरतः पातु, []47

T.S. 5-5-9-5

देवा–स्त्वेन्द्रज्येष्ठा वरुणराजानो ऽधस्ताच्चो–परिष्ठाच्च पान्तु न वा एतेन पूतो न मेद्ध्यो न प्रोक्षितो यदेनमेतः प्राचीनं प्रोक्षति यथ् संचित–माज्येन प्रोक्षति तेन पूतस्तेन मेद्ध्यस्तेन प्रोक्षितः ॥ 48

(T.S 5.5.9.1 to 5.5.9.5 - दुध्रस्तनूर्हविर्भागाः पातुद्वात्रिꣳशच्च)

13. शिरो वा एतद् यज्ञस्य

T.S.6-2-11-1

शिरो वा एतद् यज्ञस्य यद्धविर्धानं प्राणा उपरवा हविर्धाने खायन्ते तस्मा–च्छीर्षन् प्राणा अधस्तात् खायन्ते तस्मा–दधस्ता–च्छीर्ष्णः प्राणा रक्षोहणो वलगहनो वैष्णवान् खनामीत्याह वैष्णवा हि देवतयोपरवा असुरा वै निर्यन्तो देवानां प्राणेषु वलगान् न्यखनन् तान् बाहुमात्रे ऽन्वविन्दन् तस्माद् बाहुमात्राः खायन्त इदमहं तं ँवलगमुद् वपामि,[ ] 49

T.S.6-2-11-2

यं नः समानो यमसमानो निचखानेत्याह द्वौ वाव पुरुषौ यश्चैव समानो

यश्चासमानो यमेवास्मै तौ वलगं निखनतस्त–मेवोद् वपति सं तृणत्ति

तस्माथ् संतृण्णा अन्तरतः प्राणा न सं भिनत्ति तस्मा–दसंभिन्नाः प्राणा

अपो ऽव नयति तस्मा–दार्द्रा अन्तरतः प्राणा यवमतीरव नयत्,[ ] **50**

T.S.6-2-11-3

यूर्ग्वै यवः प्राणा उपरवाः प्राणेष्वेवोर्जं दधाति बर्हिरव स्तृणाति तस्माल्

–लोमशा अन्तरतः प्राणा आज्येन व्याघारयति तेजो वा आज्यं प्राणा

उपरवाः प्राणेष्वेव तेजो दधाति हनू वा एते यज्ञस्य यद–धिषवणे न सं

तृणत्त्यसंतृण्णे हि हनू अथो खलु दीर्घसोमे संतृद्ये धृत्यै शिरो वा एतद्

यज्ञस्य यद्धविर्धानं ,[ ]**51**

T.S.6-2-11-4

प्राणा उपरवा हनू अधिषवणे जिह्वा चर्म ग्रावाणो दन्ता मुख–माहवनीयो

नासिको–त्तरवेदि–रुदर७ सदो यदा खलु वै जिह्वया दथ्स्वधि खादत्यथ

मुखं गच्छति यदा मुखं गच्छ–त्यथोदरं गच्छति तस्माद्धविर्धाने चर्मन्नधि

ग्रावभिरभिषुत्या ऽहवनीये हुत्वा प्रत्यञ्चः परेत्य सदसि भक्षयन्ति यो वै

विराजो यज्ञमुखे दोहं ँवेद दुह एवै नामियं ँवै विराड् तस्यै त्वक् चर्मोधो

ऽधिषवणे स्तना उपरवा ग्रावाणो वथ्सा ऋत्विजो दुहन्ति सोमः पयो य

एवं ँवेद दुह एवैनां ॥ **52**

(T.S 6.2.11.1 to 6.2.11.4 - वपामि यवमतीरव नयति हविर्धानमेव त्रयोवि॰शतिश्च)

14. असावादित्यो ऽस्मिन् ँल्लोक

T.S.7-3-10-1

असावादित्यो ऽस्मिन् ँल्लोक आसीत् तं देवाः पृष्ठैः परिगृह्यसुवर्गं

ँलोक–मगमयन् परैरवस्तात् पर्यगृह्णन् दिवाकीर्त्येन सुवर्गे लोके

प्रत्यस्थापयन् परैः परस्तात् पर्यगृह्णन् पृष्ठै–रुपावारोहन् स वा

असावादित्यो ऽमुष्मिन् ँल्लोके परै–रुभयतः परिगृहीतो

यत् पृष्ठानि भवन्ति सुवर्गमेव तैंलोकं यजमाना यन्ति परै–रवस्तात्
परि गृह्णन्ति दिवाकीर्त्येन , [ ]**53**

T.S.7-3-10-2

सुवर्गे लोके प्रति तिष्ठन्ति परैः परस्तात् परि गृह्णन्ति पृष्ठै–रुपावरोहन्ति
यत् परे परस्तान् न स्युः पराञ्चः सुवर्गान् ल्लोकान् निष्पद्येरन्
यदवस्तान् न स्युः प्रजा निर्दहेयुरभितो दिवाकीर्त्यं परःसामानो भवन्ति
सुवर्ग एवैनान् ँल्लोक उभयतः परि गृह्णन्ति यजमाना वै दिवाकीर्त्य॒ं
संवथ्सरः परःसामानो ऽभितो दिवाकीर्त्यं परःसामानो भवन्ति संवथ्सर
एवोभयतः, [ ]**54**

T.S.7-3-10-3

प्रति तिष्ठन्ति पृष्ठं ँवै दिवाकीर्त्यं पार्श्वे परःसामानो ऽभितो दिवाकीर्त्यं
परःसामानो भवन्ति तस्मादभितः पृष्ठं पार्श्वे भूयिष्ठा ग्रहा गृह्यन्ते भूयिष्ठ॒ं
शस्यते यज्ञस्यैव तन् मद्ध्यतो ग्रन्थिं ग्रथ्नन्त्य–विस्र॒ंसाय सप्त गृह्यन्ते

सप्त वै शीर्षण्याः प्राणाः प्राणानेव यजमानेषु दधति यत् पराचीनानि
पृष्ठानि भव-न्त्यमु-मेव तैर्लोक-मभ्यारोहन्ति यदिमं ँल्लोकं न , [ ]55

T.S.7-3-10-4

प्रत्यवरोहेयुरुद् वा माद्येयु र्यजमानाः प्र वा मीयेरन् यत् प्रतीचीनानि
पृष्ठानि भवन्तीममेव तै ँल्लोकं प्रत्यवरोहन्त्यथो अस्मिन्नेव लोके प्रति
तिष्ठन्त्यनुन्मादायेन्द्रो वा अप्रतिष्ठित आसीत् स प्रजापति-मुपाधावत्
तस्मा एत-मेकविꣳशतिरात्रं प्रायच्छत् तमाहरत् तेनायजत ततो वै स
प्रत्यतिष्ठत् ये बहुयाजिनो ऽप्रतिष्ठिता ,[ ] 56

T.S.7-3-10-5

स्युस्तएकविꣳशतिरात्र-मासीरन् द्वादश मासाः पञ्च-र्तवस्त्रय इमे
लोका असावादित्य एकविꣳश एतावन्तो वै देवलोकास्तेष्वेव यथापूर्वं
प्रति तिष्ठन्त्यसावादित्यो न व्यरोचत स प्रजापति-मुपाधावत् तस्मा एत-
मेकविꣳशति रात्रं प्रायच्छत् तमाऽहरत् तेनायजत ततो वै सो ऽरोचत य

एवं ँविद्वा॑ऽ्स एकवि॑ऽ्शतिरा॒त्र–मास॑ते रोच॑न्त ए॒वै क॑वि॑ऽ्शतिरा॒त्रो

भव॑ति रुग् वा एकवि॒ऽ्॒शो रुच॒मेव॒ गच्छ॒न्त्यथो॒ प्रति॒ष्ठामे॒व प्र॒तिष्ठा

ह्येकवि॒ऽ्॒शो ऽतिरा॒त्रा–व॒भितो भवतो ब्रह्मवर्च॒सस्य॒ परिगृहीत्यै ॥ **57**

(T.S 7.3.10.1 to 7.3.10.5 - गृ॒ह्ण॒न्ति दि॒वा॒की॒र्त्यं॑नै॒वोभ॒यतो॒ ना प्रति॑ष्ठि॒ता

आस॒तएक॑विऽ्शतिश्च)

15. संततिर्वा एते ग्रहाः

T.B.1-2-3-1

संत॑ति॒र्वाए॒ते ग्रहाः । यत्परः सामानः । वि॒षू॒वान् दिवाकी॒र्त्यं॑ ।

य॒था शाला॑यै॒ पक्ष॑सी । ए॒व॑ऽ् सँवथ्स॒र॒स्य पक्ष॑सी । य॒देतेन गृ॒ह्येर॑न् ।

वि॑षूची सँवथ्स॒रस्य॒ पक्ष॑सी॒ व्यवस्र॑ऽ्सेयाताम् । आर्ति॒मार्छे॑युः ।

य॒देते॒ गृह्यन्ते । य॒था शाला॑यै॒ पक्ष॑सी मद्ध्य॒मं ँव॒ऽ्॒शम॒भि

स॒मा॑यच्छति ॥ **58**

T.B.1-2-3-2

एव७ँ सँवथ्सरस्य पक्षसी दिवाकीर्त्यमभि संतन्वन्ति । नाऽऽर्तिमार्छन्ति ।

एकवि७ँश–मह र्भवति । शुक्राग्रा ग्रहा गृह्यन्ते ।

प्रत्युत्तब्ध्यै सयत्वाय । सौर्य एतदहः पशुरालभ्यते ।

सौर्योऽतिग्राह्यो गृह्यते । अहरेव रूपेण समर्द्धयन्ति ।

अथो अह्न एवैष बलि र्ह्रियते । सप्तैत–दहरतिग्राह्या गृह्यन्ते ॥ **59**

T.B.1-2-3-3

सप्त वै शीर्षण्याः प्राणाः । असावादित्यः शिरः प्रजानां ।

शीर्षन्नेव प्रजानां प्राणान् दधाति । तस्माथ् सप्तशीर्षन्– प्राणाः ।

इन्द्रो वृत्र७ँ हत्वा । असुरान्–पराभाव्य ।

स इमान् ँल्लोकानभ्यजयत् । तस्यासौ लोकोऽनभिजित आसीत् ।

तं ँविश्वकर्मा भूत्वाऽभ्यजयत् । यद्वैश्वकर्मणो गृह्यते ॥ **60**

T.B.1-2-3-4

सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्यै । प्र वा एतेऽस्मान् ल्लोकाच्च्यवन्ते ।

ये वैश्वकर्मणं गृह्णते । आदित्यःश्वो गृह्यते ।

इयं वा अदितिः । अस्यामेव प्रति तिष्ठन्ति ।

अन्योन्यो गृह्येते । विश्वान्येवान्येन कर्माणि कुर्वाणा यन्ति ।

अस्यामन्येन प्रति तिष्ठन्ति । तावाऽपरार्धाथ् सँवथ्सरस्यान्योन्यो गृह्येते ।

तावुभौ सह महाव्रते गृह्येते । यज्ञस्यैवान्तं गत्वा ।

उभयो र्लोकयोः प्रति तिष्ठन्ति । अर्क्यमुक्थं भवति ।

अन्नाद्यस्या वरुध्यै ॥ **61**

(T.B 1.2.3.1 to 1.2.3.4 - समायच्छत्यतिग्राह्या गृह्यन्ते गृह्यते
संवथ्सरस्यान्योन्यो गृह्येते पञ्च च)

16. एकवि॒ꣳश एष भवति

T.B.1-2-4-1

एकवि॒ꣳश एष भवति । एतेन वै देवा एकवि॒ꣳशेन ।

आदित्यमित उत्तमꣳ सुवर्गं ँलोक-मारोहयन् ।

स वा एष इत एकवि॒ꣳशः । तस्य दशावस्तादहानि । दश परस्तात् ।

स वा एष विराज्युभयतः प्रतिष्ठितः ।

विराजि हि वा एष उभयतः प्रतिष्ठितः ।

तस्मादन्तरेमौ लोकौ यन् । सर्वेषु सुवर्गेषु लोकेष्व-भितपन्नेति ॥ 62

T.B. 1-2-4-2

देवा वा आदित्यस्य सुवर्गस्य लोकस्य । पराचो ऽतिपादादबिभयुः ।

तं छन्दोभिरदृꣳ-हन्धृत्यै । देवा वा आदित्यस्य सुवर्गस्य लोकस्य ।

अवाचो ऽवपादादबिभयुः । तं पञ्चभी रश्मिभिरुदवयन् ।

तस्मा-देकवि॒ꣳशोऽहन् पञ्च दिवाकीर्त्यानि क्रियन्ते ।

रश्मयो वै दिवाकीर्त्यानि । ये गायत्रे ।

ते गायत्रीषूत्तरयोः पवमानयोः ॥ **63**

T.B. 1-2-4-3

महादिवाकीर्त्य॑ होतुः पृष्ठं । विकर्णं ब्रह्मसामं । भासोऽग्निष्टोमः ।

अथैतानि पराणि । परै वै देवा आदित्य॑ सुवर्गँ लोकमपारयन् ।

यदपारयन् । तत्पराणां परत्वं । पारयन्त्येनं पराणि । य एवं वेद ।

अथैतानि स्पराणि । स्परै वै देवा आदित्य॑ सुवर्गँ लोकमस्पारयन् ।

यदस्पारयन् । तथ्स्पराणा॑ स्परत्वं ।

स्पारयन्त्येन॑ स्पराणि । य एवं वेद ॥ **64**

(T.B 1.2.4.1 to 1.2.4.3 - ऐति पवमानयोःस्पराणि पञ्च च)

17. इन्द्रो वृत्र९ हत्वा

T.B.1-3-10-1

इन्द्रो वृत्र९ हत्वा । असुरान् पराभाव्य । सोऽमावास्यां प्रत्यागच्छत् ।

ते पितरः पूर्वेद्यु–रागच्छन् । पितॄन् यज्ञोऽगच्छत् । तं देवाः पुनरयाचन्त ।

तमेभ्यो न पुनरददुः । तेऽब्रुवन् वरं ँवृणामहै ।

अथ वः पुनर्दास्यामः । अस्मभ्यमेव पूर्वेद्युः क्रियाता इति ॥ **65**

T.B.1-3-10-2

तमेभ्यः पुनरददुः । तस्मात् पितृभ्यः पूर्वेद्युः क्रियते ।

यत् पितृभ्यः पूर्वेद्युः करोति । पितृभ्य एव तद् यज्ञं निष्क्रीय यजमानः

प्रतनुते । सोमाय पितृपीताय स्वधा नम इत्याह । पितुरेवाधि सोमपीथमव

रुन्धे । न हि पिता प्रमीयमाण आहैष सोमपीथ इति ।

इन्द्रियं ँवै सोमपीथः । इन्द्रियमेव सोमपीथमव रुन्धे ।

तेनेन्द्रियेण द्वितीयां जाया–मभ्यश्नुते ॥ **66**

T.B.1-3-10-3

एतद्वै ब्राह्मणं पुरा वाजश्रवसा विदामक्रन् ।

तस्मात्ते द्वे द्वे जाये अभ्याक्षत । यएवं वेँद । अभि द्वितीयां जायामश्नुते ।

अग्नये कव्यवाहनाय स्वधा नम इत्याह । य एव पितृणामग्निः ।

तं प्रीणाति । तिस्र आहुती र्जुहोति । त्रिर्निदधाति । षट्थ् संपद्यन्ते ॥ **67**

T.B.1-3-10-4

षड्वा ऋतवः । ऋतूनेव प्रीणाति । तूष्णीं मेक्षणमादधाति ।

अस्ति वा हि षष्ठ ऋतुर्न वा । देवान् वै पितॄन् प्रीतान् ।

मनुष्याः पितरोऽनु प्रपिपते । तिस्र आहुतीर्जुहोति । त्रिर्निदधाति ।

षट्थ् संपद्यन्ते । षड्वा ऋतवः ॥ **68**

T.B. 1-3-10-5

ऋतवः खलु वै देवाः पितरः । ऋतूनेव देवान् पितॄन् प्रीणाति ।

तान् प्रीतान् । मनुष्याः पितरोऽनु प्रपिपते । सकृदाच्छिन्नं बर्हिर्भवति ।

सकृदिव हि पितरः । त्रिर्निदधाति । तृतीये वा इतो लोके पितरः ।

तानेव प्रीणाति । पराङावर्त्तते ॥ **69**

T.B.1-3-10-6

ह्लीका हि पितरः । ओष्मणो व्यावृत उपास्ते । ऊष्मभागा हि पितरः ।

ब्रह्मवादिनो वदन्ति । प्राश्यां(**3**) न प्राश्या(**3**)मिति । यत् प्राश्नीयात् ।

जन्यमन्नमद्यात् । प्रमायुकः स्यात् । यन्न प्राश्नीयात् । अहविः स्यात् ॥ **70**

T.B.1-3-10-7

पितृभ्य आवृश्च्येत । अवघ्रेयमेव । तन्नेव प्राशितं नेवाप्राशितं ।

वीरं ँवा वै पितरः प्रयन्तो हरन्ति । वीरं ँवा ददति । दशां छिनत्ति ।

हरणभागा हि पितरः । पितॄनेव निरवदयते ।

उत्तर आयुषि लोम छिन्दीत । पितृणा॰ ह्येतर्हि नेदीयः ॥ **71**

T.B.1-3-10-8

नमस्करोति । नमस्कारो हि पितृणां । नमो वः पितरो रसाय ।

नमो वः पितरः शुष्माय । नमो वः पितरो जीवाय ।

नमो॑ वः पितरः स्व॒धायै॑ । नमो॑ वः पितरो म॒न्यवे॑ ।

नमो॑ वः पितरो घो॒राय॑ । पित॑रो॒ नमो॑ वः । य ए॒तस्मि॑न् ँल्लो॒के स्थ ॥ **72**

T.B.1-3-10-9

यु॒ष्मा॑ स्ते नु । येऽस्मि॑न् ँल्लो॒के । मां ते नु ।

यए॒तस्मि॑न् ँल्लो॒के स्थ । यू॒यं ते॒षां॑ ँवसिष्ठा भूयास्त । येऽस्मि॑न् ँल्लो॒के ।

अ॒हं ते॒षां॑ ँवसिष्ठो भूया॒समि॑त्याह । वसिष्ठः समा॒ना॑नां भवति ।

यए॒वं ँवि॒द्वान् पि॒तृभ्य॑ः क॒रोति॑ । ए॒ष वै म॑नु॒ष्या॑णां ँय॒ज्ञः ॥ **73**

T.B.1-3-10-10

दे॒वा॒नां ँवा इत॑रे य॒ज्ञाः । ते॒न वा ए॒तत् पितृलो॒के च॑रति ।

यत् पि॒तृभ्य॑ः क॒रोति॑ । स ई॒श्वरः प्रमे॑तोः । प्रा॒जा॒पत्य॒यर्चा पु॒नरै॑ति ।

य॒ज्ञो वै प्र॒जाप॑तिः । य॒ज्ञे॒नैव स॒ह पु॒नरै॑ति । न प्र॒मायु॑को भवति ।

पि॒तृ॒लो॒के वा ए॒तद् यज॑मानश्चरति । यत् पि॒तृभ्य॑ः क॒रोति॑ ।

स ई॒श्वर आर्ति॒मार्तोः । प्र॒जाप॑ति॒स्त्वा वै॒नं त॒त उन्ने॑तु–म॒र्हती॑त्याहुः ।

यत् प्राजापत्ययर्चा पुनरैति । प्रजापति–रेवैनं तत उन्नयति ।

नार्त्तिमार्छति यजमानः ॥ **74**

(T.B 1.3.10.1 to 1.3.10.10 - इत्यश्नुते पद्यन्ते पद्यन्ते षड्वा ऋतवो वर्त्तते ऽहविः स्यान्नेदीयः स्थ यज्ञो यजमानश्चरति यत् पितृभ्यः करोति पञ्च च)

18. वैश्वदेवेन वै प्रजापतिः

T.B.1-6-8-1

वैश्वदेवेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत । ता वरुण प्रघासै

र्वरुणपाशाद–मुञ्चत् । साकमेधैः प्रत्यस्थापयत् ।

त्र्यंबकै रुद्रं निरवादयत । पितृयज्ञेन सुवर्गं ँल्लोकमगमयत् ।

यद् वैश्वदेवेन यजते । प्रजाएव तद् यजमानः सृजते ।

ता वरुण प्रघासै र्वरुणपाशान् मुञ्चति । साकमेधैः प्रतिष्ठापयति ।

त्र्यंबकै रुद्रं निरवदयते ॥ **75**

T.B.1-6-8-2

पितृयज्ञेन सुवर्गं ँल्लोकं गमयति । दक्षिणतः प्राचीनावीती निर्वपति ।

दक्षिणावृद्धि पितृणां । अनादृत्य तत् ।

उत्तरत एवोपवीय निर्वपेत् । उभये हि देवाश्च पितरश्चेज्यन्ते ।

अथो यदेव दक्षिणार्धेऽधि श्रयति । तेन दक्षिणावृत् ।

सोमाय पितृमते पुरोडाशꣳ षट्कपालं निर्वपति ।

सँवथ्सरो वै सोमः पितृमान् ॥ **76**

T.B.1-6-8-3

सँवथ्सरमेव प्रीणाति । पितृभ्यो बर्हिषद्भ्यो धानाः ।

मासा वै पितरो बर्हिषद । मासानेव प्रीणाति । यस्मिन्वा ऋतौ पुरुषः

प्रमीयते । सोऽस्यामुष्मिन् ँल्लोके भवति ।

बहुरूपा धाना भवन्ति । अहोरात्राणा–मभिजित्यै ।

पितृभ्यो ऽग्निष्वात् तेभ्यो मन्थं । अर्द्धमासा वै पितरोऽ ग्निष्वात्ताः ॥ **77**

T.B.1-6-8-4

अर्द्धमासानेव प्रीणाति । अभिवान्यायै दुग्धे भवति ।

सा हि पितृदेवत्यं दुहे । यत् पूर्णं । तन् मनुष्याणां । उपर्यर्धो देवानां ।

अर्द्धः पितृणां । अर्द्ध उपमन्थति । अर्धो हि पितृणां ।

एकयोपमन्थति ॥ **78**

T.B.1-6-8-5

एका हि पितृणां । दक्षिणोपमन्थति । दक्षिणावृद्धि पितृणां ।

अनारभ्योपमन्थति । तद्धि पितॄन् गच्छति । इमां दिशं वेदिमुद्धन्ति ।

उभये हि देवाश्च पितरश्चेज्यन्ते । चतुः स्रक्ति र्भवति ।

सर्वा ह्यनु दिशः पितरः । अखाता भवति ॥ **79**

T.B.1-6-8-6

खाता हि देवानां । मद्ध्यतोऽग्निराधीयते । अन्ततो हि देवानामाधीयते ।

वर्षीयानिध्म इध्माद् भवति व्यावृत्त्यै । परि श्रयति ।

अन्तर्हितो हि पितृलोको मनुष्यलोकात् । यत्परुषि दिनं ।

तद् देवानां । यदन्तरा । तन् मनुष्याणां ॥ **80**

T.B.1-6-8-7

यथ्समूलं । तत् पितृणां । समूलं बर्हि र्भवति व्यावृत्त्यै ।

दक्षिणा स्तृणाति । दक्षिणावृद्धि पितृणां । त्रिः पर्येति ।

तृतीये वा इतो लोके पितरः । तानेव प्रीणाति । त्रिः पुनः पर्येति ।

षट्थ् संपद्यन्ते ॥ **81**

T.B.1-6-8-8

षड्वा ऋतवः । ऋतूनेव प्रीणाति । यत् प्रस्तरं ँयजुषा गृह्णीयात् ।

प्रमायुको यजमानः स्यात् । यन्न गृह्णीयात् । अनायतनः स्यात् ।

तूष्णीमेव न्यस्येत् । न प्रमायुको भवति । नानायतनः ।

यत् त्रीन् परिधीन् परिदध्यात् ॥ **82**

T.B.1-6-8-9

मृत्युना यजमानं परि गृह्णीयात् । यन्न परि दध्यात् ।

रक्षा॒ंसि यज्ञ॒ं हन्युः । द्वौ परिधी परिदधाति । रक्षसामपहत्यै ।

अथो मृत्योरेव यजमान-मुथ्सृजति ।

यत् त्रीणि त्रीणि हवीꣳष्युदाहरेयुः । त्रयस्त्रय एषाꣳ साकं प्रमीयेरन् ।

एकैक-मनूचीनान्युदाहरन्ति । एकैक एवैषा-मन्वञ्चः प्रमीयते ।

कशिपु कशिपव्याय । उपबर्हण-मुपबर्हण्याय ।

आञ्जन-माञ्जन्याय । अभ्यञ्जन-मभ्यञ्जन्याय ।

यथाभागमेवैनान् प्रीणाति ॥ **83**

(T.B 1.6.8.1 to 1.6.8.9 - निरवदयते पितृमान-ग्निष्वात्ताः एकयोप मन्थत्यखाता भवति मनुष्याणां पद्यन्ते परिदध्यान् मीयते पञ्च च)

19. अग्नये देवेभ्यः

T.B.1-6-9-1

अग्नये देवेभ्यः पितृभ्यः समिध्यमानाया-नुब्रूहीत्याह ।

उभये हि देवाश्च पितरश्चेज्यन्ते । एकामन्वाह । एका हि पितृणां ।

त्रिरन्वाह । त्रिर्हि देवानां । आघारावाघारयति । यज्ञपरुषो-रनन्तरित्यै ।

नार्षेयंँवृणीते । न होतारं ॥ **84**

T.B.1-6-9-2

यदार्षेयंँवृणीत । यद्धोतारं । प्रमायुको यजमानः स्यात् । प्रमायुको होता ।
तस्मान्न वृणीते । यजमानस्य होतु गोपीथाय । अप बर्हिषः प्रयाजान्
यजति । प्रजा वै बर्हिः । प्रजा एव मृत्योरुथ्सृजति ।
आज्यभागौ यजति ॥ **85**

T.B.1-6-9-3

यज्ञस्यैव चक्षुषी नान्तरेति । प्राचीनावीती सोमंँ यजति ।
पितृदेवत्या हि । एषाऽऽहुतिः । पञ्चकृत्वो ऽव द्यति । पञ्च ह्योता देवताः ।
द्वे पुरोऽनुवाक्ये । याज्या देवता वषट्कारः । ता एव प्रीणाति ।
सन्ततमव द्यति ॥ **86**

T.B.1-6-9-4

ऋतूनाᳬ संतत्यै । प्रैवैभ्यः पूर्वया पुरोऽ नुवाक्ययाऽऽह ।
प्रणयति द्वितीयया । गमयति याज्यया । तृतीये वा इतो लोके पितरः ।
अह्न एवैनां पूर्वया पुरो ऽनुवाक्यया ऽत्यानयति ।

रात्रियै द्वितीयया । ऐवैनान् याज्यया गमयति ।

दक्षिणतोऽवदाय । उदङ्गति क्रामति व्यावृत्त्यै ॥ **87**

T.B.1-6-9-5

आ स्वधेत्याश्रावयति । अस्तु स्वधेति प्रत्याश्रावयति ।

स्वधा नम इति वषट्करोति । स्वधाकारो हि पितृणां ।

सोममग्रे यजति । सोमप्रयाजा हि पितरः ।

सोमं पितृमन्तं ँयजति । सँवथ्सरो वै सोमः पितृमान् ।

सँवथ्सरमेव तद् यजति । पितॄन् बर्हिषदो यजति ॥ **88**

T.B. 1-6-9-6

ये वै यज्वानः । ते पितरो बर्हिषदः । तानेव तद् यजति ।

पितॄनग्निष्वात्तान् यजति । ये वा अयज्वानो गृहमेधिनः ।

ते पितरोऽग्निष्वात्ताः । तानेव तद् यजति । अग्निं कव्यवाहनं ँयजति ।

यएव पितृणामग्निः । तमेव तद् यजति ॥ **89**

T.B. 1-6-9-7

अथो यथाऽग्निं स्विष्टकृतं यजति । तादृगेव तत् ।

एतत्ते तत ये च त्वामन्विति तिसृषु स्रक्तीषु निदधाति ।

तस्मादा तृतीयात् पुरुषान्नाम न गृह्णन्ति ।

एतावन्तो हीज्यन्ते । अत्र पितरो यथाभागं मन्दध्वमित्याह ।

ह्लीका हि पितरः । उदञ्चो निष्क्रामन्ति ।

एषा वै मनुष्याणां दिक् । स्वामेव तद्दिशमनु निष्क्रामन्ति ॥ 90

T.B.1-6-9-8

आहवनीय–मुपतिष्ठन्ते । न्येवास्मै तद्ध्नुवते ।

यथ् सत्याहवनीये । अथान्यत्र चरन्ति ।

आतमितो–रुपतिष्ठन्ते । अग्निमेवोपद्रष्टारं कृत्वा ।

पितॄन् निरवदयन्ते । अन्तं वा एते प्राणानां गच्छन्ति ।

य आतमितो–रुपतिष्ठन्ते । सुसंदृशं त्वा वयमित्याह ॥ 91

T.B.1-6-9-9

प्राणो वै सुसंदृक् । प्राणमेवात्मन् दधते ।

योजान्विन्द्र ते हरी इत्याह । प्राणमेव पुनरयुक्त ।

अक्षन्नमीमदन्त हीति गार्हपत्यमुप तिष्ठन्ते ।

अक्षन्नमीमदन्ताथ त्वोपतिष्ठामह इति वावैतदाह ।

अमीमदन्त पितरः सोम्या इत्यभि प्रपद्यन्ते ।

अमीमदन्त पितरोऽथ त्वाऽभि प्रपद्यामह इति वावैतदाह ।

अपः परिषिञ्चति । मार्जयत्येवैनान् ॥ **92**

T.B.1-6-9-10

अथो तर्पयत्येव । तृप्यति प्रजया पशुभिः ।

यएवं वँवेद । अप बर्हिषावनूयाजौ यजति ।

प्रजा वै बर्हिः । प्रजा एव मृत्योरुथ्सृजति ।

चतुरः प्रयाजान् यजति । द्वावनूयाजौ ।

षट्थ् संपद्यन्ते । षड्वा ऋतवः ॥ **93**

T.B. 1-6-9-11

ऋतूनेव प्रीणाति । न पत्न्यन्वास्ते । न सँयाजयन्ति ।

यत्पत्न्यन्वासीत । यथ्सँयाजयेयुः । प्रमायुका स्यात् ।

तस्मान्नान्वास्ते । न सँयाजयन्ति । पत्नियै गोपीथाय ॥ **94**

(T.B 1.6.9.1 to 1.6.9.11 - होतार–माज्यभागौ यजति सन्ततमव द्यति व्यावृत्त्यै बर्हिषदो यजति तमेव तद् यजत्यनु निष्क्रामन्त्याहैनानृतवो नव च)

20. उशन्तस्त्वा हवामह

T.B.2-6-16-1

उशन्तस्त्वा हवामह आ नो अग्ने सुकेतुना ।

त्वꣳ सोम महे भगं त्वꣳ सोम प्रचिकितो मनीषा ।

त्वया हि नः पितरः सोम पूर्वे त्वꣳ सोम पितृभिः सँविदानः ।

बर्हिषदः पितर आऽहं पितृन् ।

उपहूताः पितरोऽग्निष्वात्ताः पितरः । अग्निष्वात्तानृतुमतो हवामहे ।

नराशꣳसे सोमपीथं ँय आशुः । ते नो अर्वन्तः सुहवा भवन्तु ।
शं नो भवन्तु द्विपदे शं चतुष्पदे । ये अग्निष्वात्ता येऽनग्निष्वात्ताः ॥ **95**

T.B. 2-6-16-2

अꣳहोमुचः पितरः सोम्यासः । परेऽवरेऽमृतासो भवन्तः ।
अधिब्रुवन्तु ते अवन्त्वस्मान् । वान्यायै दुग्धे जुषमाणाः करंभं ।
उदीराणा अवरे परे च । अग्निष्वात्ता ऋतुभिः सँविदानाः ।
इन्द्रवन्तो हविरिदं जुषन्तां । यदग्ने कव्यवाहन त्वमग्न ईडितो जातवेदः ।
मातली कव्यैः । ये तातृपुर्देवत्रा जेहमानाः ।
होत्रावृधः स्तोमतष्टासो अर्कैः । आऽग्ने याहि सुविदत्रेभिरर्वाङ् ।
सत्यैः कव्यैः पितृभि र्घर्मसद्भिः । हव्यवाहमजरं पुरुप्रियं ।
अग्निं घृतेन हविषा सपर्यन् । उपासदं कव्यवाहं पितृणां ।
स नः प्रजां ँवीरवतीꣳ समृण्वतु ॥ **96**

(T.B 2.6.16.1 to 2.6.16.2 -अनग्निष्वात्ता जेहमानाः सप्त च)

21. त्रीनाचीकेतं

T.B. 3-11-7.1

अयं ँवाव यः पवते । सोऽग्नि र्नाचिकेतः । स यत् प्राङ् पवते ।

तद–स्य शिरः ।अथ यद् दक्षिणा । स दक्षिणः पक्षः ।

अथ यत् प्रत्यक् । तत् पुच्छं ।य दुदङ् । स उत्तरः पक्षः ॥ **97**

T.B. 3-11-7.2

अथ यथ् सँवाति । तदस्य समञ्चनं च प्रसारणं च ।

अथो संपदेवास्य सा । सꣳ ह वा अस्मै स कामः पद्यते ।

यत् कामो यजते । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।

य उ चैन–मेवं ँवेद । यो ह वा अग्ने र्नाचिकेतस्या–यतनं प्रतिष्ठां ँवेद ।

आयतनवान् भवति । गच्छति प्रतिष्ठां ॥ **98**

T.B. 3-11-7.3

हिरण्यं ँवा अग्ने र्नाचिकेतस्या–यतनं प्रतिष्ठा । य एवं ँवेद ।

आयतनवान् भवति । गच्छति प्रतिष्ठां ।

यो ह वा अग्ने र्नाचिकेतस्य शरीरं वेँद । सशरीर एव स्वर्गं लोँकमेति ।

हिरण्यं वाँ अग्ने र्नाचिकेतस्य शरीरं । य एवं वेँद ।

सशरीर एव स्वर्गं लोँकमेति ।

अथो यथा रुक्म उत्–तप्तो भाय्यात् ॥ 99

T.B. 3-11-7.4

एवमेव स तेजसा यशसा । अस्मिꣳश्च लोके –ऽमुष्मिꣳश्च भाति ।

उरवो ह वै नामैते लोकाः । ये ऽवरेणादित्यं ।

अथ हैते वरीयाꣳसो लोकाः । ये परेणादित्यं ।

अन्तवन्तꣳ ह वा एष क्षय्यं लोँकं जयति । यो ऽवरेणादित्यं ।

अथ हैषो ऽनन्त–मपार–मक्षय्यं लोँकं जयति । यः परेणादित्यं ॥ 100

T.B. 3-11-7.5

अनन्तꣳ ह वा अपार–मक्षय्यं लोँकं जयति । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।

य उ चैन–मेवं वेँद । अथो यथा रथे तिष्ठन् पक्षसी पर्यावर्त्तमाने

प्रत्यपेक्षते । एव–महोरात्रे प्रत्यपेक्षते ।

नास्याहोरात्रे लोकमाप्नुतः । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।

य उ चैन–मेवं वेँद ॥ **101**

(T.B. 3-11-7-1 to T.B. 3-11-7-5 उत्तरः पक्षो गच्छति प्रतिष्ठां

भाय्याद्यः परेणादित्य–मष्टौ च)

T.B. 3-11-8.1

उशन् ह वै वाजश्रवसः सर्ववेदसं ददौ ।

तस्य ह नचिकेता नाम पुत्र आस ।

त(ं) ह कुमार(ं) सन्तं । दक्षिणासु नीयमानासु श्रद्धा विवेश ।

स होवाच । तत कस्मै मां दास्यसीति ।

द्वितीयं तृतीयं । त(ं) ह परीत उवाच ।

मृत्यवे त्वा ददामीति । त(ं) ह स्मो–त्थितं वाँगभि–वदति ॥ **102**

T.B. 3-11-8-2

गौतम कुमार–मिति । स होवाच । परेहि मृत्यो गृहान् ।

मृत्यवे वै त्वाऽदा–मिति ।तं वैँ प्रवसन्तं गन्ता–सीति होवाच ।

तस्य स्म तिस्रो रात्री–रनाश्वान् गृहे वसतात् ।
स यदि त्वा पृच्छेत् । कुमार कति रात्री–रवाथ्सी–रिति ।
तिस्र इति प्रति ब्रूतात् । किं प्रथमा९ं रात्रि–माश्ना इति ॥ **103**

T.B. 3-11-8-3

प्रजां त इति । किं द्वितीया–मिति ।पशू९ंस्त इति ।
किं त्रितीया–मिति ।साधुकृत्यां त इति । तं ँवै प्रवसन्तं जगाम ।
तस्य ह तिस्रो रात्री–रनाश्वान् गृह उवास । त–मागत्य पप्रच्छ ।
कुमार कति रात्री–रवाथ्सी–रिति । तिस्र इति प्रत्युवाच ॥ **104**

T.B. 3-11-8-4

किं प्रथमा९ं रात्रि–माश्ना इति । प्रजां त इति ।किं द्वितीया–मिति ।
पशू९ंस्त इति ।किं त्रितीया–मिति । साधुकृत्यां त इति ।
नमस्ते अस्तु भगव इति हो–वाच । वरं ँवृणीष्वे–ति ।
पितर–मेव जीव–न्नयानीति । द्वितीयं ँवृणीष्वे–ति ॥ **105**

T.B. 3-11-8-5

इष्टापूर्त्तयो र्मे ऽक्षितिं ब्रूहीति होवाच । तस्मै हैतमग्निं नाचिकेत–मुवाच ।

ततो वै तस्ये–ष्टापूर्ते ना क्षीयेते । नास्ये–ष्टापूर्ते क्षीयेते ।

योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते । य उ चैन–मेवं ँवेद ।

तृतीयं ँवृणीष्वे–ति । पुन र्मृत्यो र्मे ऽपजितिं ब्रूहीति होवाच ।

तस्मै हैत–मग्निं नाचिकेत–मुवाच ।

ततो वै सोऽप पुन र्मृत्यु–मजयत् ॥ **106**

T.B. 3-11-8-5

अप पुन र्मृत्युं जयति । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।

य उ चैन–मेवं ँवेद । प्रजापतिर्वै प्रजाकाम–स्तपोऽतप्यत ।

स हिरण्य–मुदास्यत् । त–दग्नौ प्रास्यत् ।

त–दस्मै नाच्छदयत् । तद् द्वितीयं प्रास्यत् ।

त–दस्मै नै–वाच्छदयत् । तत् तृतीयं प्रास्यत् ॥ **107**

T.B. 3-11-8-6

त–दस्मै नैवाच्छदयत् । त–दात्म–न्नेव हृदय्येऽग्नौ वैश्वानरे प्रास्यत् ।

त–दस्मा अच्छदयत् । तस्माद् हिरण्यं कनिष्ठं धनानां ।

भुञ्जत् प्रियतमं । हृदयजꣳ हि । स वै तमेव नाविन्दत् ।

यस्मै तां दक्षिणा–मनेष्यत् । ताꣳ स्वायैव हस्ताय दक्षिणायानयत् ।

तां प्रत्यगृह्णात् ॥ **108**

T.B. 3-11-8-7

दक्षाय त्वा दक्षिणां प्रतिगृह्णामीति । सो ऽदक्षत दक्षिणां प्रतिगृह्य ।

दक्षते ह वै दक्षिणां प्रतिगृह्य । य एवं वेद ।

एतद्ध स्म वै तद् विद्वाꣳसो वाजश्रवसा गोतमाः ।

अप्यनूदेश्यां दक्षिणां प्रतिगृह्णन्ति ।

उभयेन वयं दक्षिष्यामह एव दक्षिणां प्रतिगृह्येति ।

ते ऽदक्षन्त दक्षिणां प्रतिगृह्य । दक्षते ह वै दक्षिणां प्रतिगृह्य ।

यएवं वेद ।प्र हान्यं ल्वीनाति ॥ **109**

(T.B. 3-11-8-1 to T.B. 3-11-8-8वदत्याश्ना इतुवाच द्वितीयं ँवृणीष्वे–त्यजयत् तृतीयं प्रास्यत् गृह्णात् य एवं ँवेदैकं च)

T.B. 3-11-9-1

तꣳहैत–मेके पशुबन्ध एवो–त्तरवेद्यां चिन्वते ।

उत्तरवेदि सम्मित एषोऽग्निरिति वदन्तः ।

तन्न तथा कुर्यात् । एत–मग्निं कामेन व्यर्द्धयेत् ।

सएनं कामेन व्यृद्धः । कामेन व्यर्द्धयेत् ।

सौम्ये वावै–नमध्वरे चिन्वीत । यत्र वा भूयिष्ठा आहुतयो हूयेरन् ।

एत–मग्निं कामेन समर्द्धयति । स एनं कामेन समृद्धः ॥ **110**

T.B. 3-11-9-2

कामेन समर्द्धयति । अथ हैनं पुरर्षयः ।

उत्तरवेद्या–मेव सत्रिय–मचिन्वत । ततो वै तेऽविन्दन्त प्रजां ।

अभि स्वर्गं ँलोक–मजयन् । विन्दत एव प्रजां ।

अभि स्वर्गं ँलोकं जयति । यो ऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।
य उ चैन–मेवं ँवेद । अथ हैनं ँवायु ऋद्धिकामः ॥ **111**

T.B. 3-11-9-3

यथान्युप्त–मेवोपदधे । ततो वै स एता–मृद्धि–माद्ध्नोत् ।
या–मिदं ँवायु ऋद्धः । एता–मृद्धि–मृद्ध्नोतिाया–मिदं ँवायु ऋद्धः ।
योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।य उ चैन–मेवं ँवेद ।
अथ हैनं गोबलो वार्ष्णः पशुकामः ।पांक्त–मेव चिक्ये ।
पञ्च पुरस्तात् ॥ **112**

T.B. 3-11-9-4

पञ्च दक्षिणतः । पञ्च पश्चात् ।पञ्चोत्तरतः । एकां मद्ध्ये ।
ततो वै स सहस्रं पशून् प्राप्नोत् । प्र सहस्रं पशू–नाप्नोति ।
योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते । य उ चैन–मेवं ँवेद ।
अथ हैनं प्रजापति ज्यैष्ठ्यकामो यशस्कामः प्रजननकामः ।
त्रिवृत–मेव चिक्ये ॥ **113**

T.B. 3-11-9-5

सप्त पुरस्तात् । तिस्रो दक्षिणतः ।सप्त पश्चात् । तिस्र उत्तरतः ।

एकां मद्ध्ये । ततो वै स प्र यशो ज्यैष्ठ्य–माप्नोत् ।एतां प्रजातिं

प्राजायत । यामिदं प्रजाः प्रजायन्ते ।त्रिवृद् वै ज्यैष्ठ्यं ।

माता पिता पुत्रः ॥ **114**

T.B. 3-11-9-6

त्रिवृत् प्रजननं । उपस्थो योनि र्मद्ध्यमा ।

प्र यशो ज्यैष्ठ्य–माप्नोति । एतां प्रजातिं प्रजायते ।

या–मिदं प्रजाः प्रजायन्ते । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।

य उ चैन–मेवं वेँद । अथ हैन–मिन्द्रो ज्यैष्ठ्यकामः ।

ऊद्ध्वा एवो–पदधे । ततो वै स ज्यैष्ठ्यमगच्छत् ॥ **115**

T.B. 3-11-9-7

ज्यैष्ठ्यं गच्छति । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।

य उ चैन–मेवं वेँद । अथ हैन–मसावादित्यः स्वर्गकामः ।

प्राची-रेवोपदधे । ततो वै सोऽभि स्वर्गं ँल्लोक-मजयत् ।

अभि स्वर्गं ँल्लोकं जयति । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।

य उ चैन-मेवं ँवेद । स यदीच्छेत् ॥ **116**

T.B. 3-11-9-8

तेजस्वी यशस्वी ब्रह्मवर्चसी स्या-मिति । प्राङ होतु र्द्धिष्ण्या-दुथ्सर्पेत् ।

येयं प्रागाद् यशस्वती । सा मा प्रोर्णोतु ।

तेजसा यशसा ब्रह्मवर्चसे-नेति ।

तेजस्-व्येव यशस्वी ब्रह्मवर्चसी भवति । अथ यदीच्छेत् ।

भूयिष्ठं मे श्रद्-दधीरन् । भूयिष्ठा दक्षिणा नयेयु-रिति ।

दक्षिणासु नीयमानासु प्राच्येहि प्राच्येही-ति प्राची जुषाणा

वेत्वाज्यस्य स्वाहेति स्रुवेणो-पहत्या हवनीये जुहुयात् ॥ **117**

T.B. 3-11-9-9

भूयिष्ठ–मेवास्मै श्रद्–दधते । भूयिष्ठा दक्षिणा नयन्ति ।

पुरीष–मुपधाय । चितिक्लृप्तिभि – रभिमृश्य ।

अग्निं प्रणीयो–पसमाधाय । चतस्र एता आहुती र्जुहोति ।

त्वमग्ने रुद्र इति शतरुद्रीयस्य रूपं । अग्ना–विष्णू इति वसोर्धारायाः ।

अन्नपत इत्यन्न होमः । सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वा

इति विश्वप्रीः ॥ **118**

(T.B. 3-11-9-1 to T.B. 3-11-9-8 समृद्ध ऋद्धिकामः पुरस्तात् चिक्ये पुत्रो ऽगच्छ–दिच्छेत् जुहुयात् विश्वप्रीः)

T.B. 3-11-10-1

यां प्रथमा–मिष्टका–मुपदधाति । इमं तया लोक–मभि जयति ।

अथो या अस्मिन् ँल्लोके देवताः ।

तासा७ं सायुज्य७ं सलोकता–माप्नोति ।

यां द्वितीया–मुपदधाति । अन्तरिक्षलोकं तया–ऽभिजयति ।

अथो या अन्तरिक्ष लोके देवताः ।

तासा॑ᳪ सायु॑ज्यᳪ सलो॒कता–माप्नोति । यां तृ॒तीया–मु॒पदधाति ।

अ॒मुं त॒या लो॒क–म॒भिजयति ॥ **119**

T.B. 3-11-10-2

अथो॒ या अ॒मुष्मि॑न् ँलो॒के दे॒वताः॑ ।

तासा॑ᳪ सायु॑ज्यᳪ सलो॒कता–माप्नोति ।

अथो॒ या अ॒मू–रि॑तरा अ॒ष्टाद॑श । य ए॒वामी उ॒र॑वश्च व॒रीयाᳪसश्च लो॒काः ।

ता॒नेव ता॑भि–र॒भिज॑यति ।

का॒म॒चा॑रो ह॒ वा अ॑स्यो॒रु॑षु च॒ व॑रीयस्सु च लो॒के॑षु भवति ।

यो॑ऽग्निं ना॑चिके॒तं चि॑नु॒ते । य उ॑ चैन–मे॒वं ँवे॑द ।

स॒ँव॒थ्स॒रो वा अ॒ग्नि ना॑चिके॒तः । तस्य॑ व॒सन्तः॑ शिरः ॥ **120**

T.B. 3-11-10-3

ग्री॒ष्मो द॑क्षिणः प॒क्षः । व॒र्षा उत्त॑रः ।

श॒रत् पु॑च्छं । मासाः॑ कर्मका॒राः ।

अ॒हो॒रा॒त्रे श॑तरु॒द्रीयं॑ । प॒र्ज॒न्यो॒ वसो॒र्धारा॑ ।

यथा वै पर्जन्यः सुवृष्टं वृष्ट्वा । प्रजाभ्यः सर्वान् कामान्थ् संपूरयति ।

एव–मेव स तस्य सर्वान् कामान्थ् संपूरयति ।

योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ॥ **121**

T.B. 3-11-10-4

य उ चैन–मेवं वेद । संवथ्सरो वा अग्नि र्नाचिकेतः ।

तस्य वसन्तः शिरः । ग्रीष्मो दक्षिणः पक्षः ।

वर्षाः पुच्छं । शर–दुत्तरः पक्षः ।

हेमन्तो मद्ध्यं । पूर्व पक्षाश्चितयः ।

अपर पक्षाः पुरीषं । अहोरात्राणीष्टकाः ।

एष वाव सोऽग्नि–रग्निमयः पुनर्णवः । अग्निमयो ह वै पुनर्णवो भूत्वा ।

स्वर्गं लोक–मेति । आदित्यस्य सायुज्यं ।

योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते । य उ चैन–मेवं वेद ॥ **122**

(T.B. 3-11-10-1 to T.B. 3-11-10-4अमुं तया लोक–मभि जयति शिरः चिनुत इष्टका षट्च)

22. ऋचां प्राची

T.B. 3.12.9.1

ऋचां प्राची महती दिगुच्यते । दक्षिणा –माहु र्यजुषा–मपारां ।
अथर्वणा–मङ्गिरसां प्रतीची । साम्ना–मुदीची महती दिगुच्यते ।
ऋग्भिः पूर्वाह्णे दिवि देव ईयते । यजुर्वेदे तिष्ठति मद्ध्ये अह्नः ।
सामवेदे–नास्तमये महीयते । वेदै–रशून्य–स्त्रिभिरेति सूर्यः ।
ऋग्भ्यो जाता॑ सर्वशो मूर्त्ति–माहुः ।
सर्वा गति र्याजुषी हैव शश्वत् ॥ **123**

T.B. 3.12.9.2

सर्वं तेज स्सामरूप्य॑ ह शश्वत् । सर्व॑ हेदं ब्रह्मणा हैव सृष्टं ।
ऋग्भ्यो जातं वैश्यं॑ वर्ण–माहुः । यजुर्वेदं क्षत्रियस्या–हुर्योनिं ।
सामवेदो ब्राह्मणानां प्रसूतिः । पूर्वे पूर्वेभ्यो वच एत–दूचुः ।
आदर्श–मग्निं चिन्वानाः । पूर्वे विश्व सृजोऽमृताः ।
शतं वर्ष सहस्राणि । दीक्षिता स्सत्र–मासत ॥ **124**

T.B. 3.12.9.3

तप आसीद् गृहपतिः । ब्रह्म ब्रह्माभवथ् स्वयं ।

सत्यꣳ ह हो तैषा–मासीत् । यद् विश्वसृज आसत ।

अमृत–मेभ्य उदगायत् । सहस्रं परिवथ्सरान् ।

भूतꣳ ह प्रस्तो–तैषा–मासीत् । भविष्यत् प्रति चाहरत् ।

प्राणो अद्ध्वर्यु–रभवत् ।इदꣳ सर्वꣳ सिषासतां ॥ **125**

T.B. 3.12.9.4

अपानो विद्वा–नावृतः । प्रति प्रातिष्ठ–दद्ध्वरे ।

आर्त्तवा उपगातारः । सदस्या ऋतवोऽभवन् ।

अर्द्धमासाश्च मासाश्च । चमसा–द्ध्वर्यवोऽभवन् ।

अशꣳ सद् ब्रह्मण–स्तेजः । अच्छावाकोऽभवद् यशः ।

ऋत–मेषां प्रशास्ताऽसीत् । यद् विश्व सृज आसत ॥ **126**

T.B. 3.12.9.5

ऊर्ग् राजान–मुदवहत् । ध्रुव गोप स्सहोऽभवत् ।

ओजोऽभ्यष्टौद् ग्राव्णः । यद् विश्व सृज आसत ।

अपचितिः पोत्रीया–मयजत् । नेष्ट्रीया–मयजत् त्विषिः ।

आग्नीद्ध्राद् विदुषी सत्यं । श्रद्धा हैवा यजथ् स्वयं ।

इरा पत्नी विश्व सृजां । आकूति–रपिनड्ढविः ॥ **127**

T.B. 3.12.9.6

इद्ध्म९ ह क्षुच् चै–भ्य उग्रे । तृष्णा चा वहतामुभे ।

वागेषा९ सुब्रह्मण्या–सीत् । छन्दो योगान् विजानती ।

कल्पतन्त्राणि तन्वाना–हः । स९ स्थाश्च सर्वशः ।

अहोरात्रे पशुपाल्यौ । मुहूर्त्ताः प्रेष्या अभवन् ।

मृत्युस् तद–भव–द्धाता । शमितो–ग्रो विशां पतिः ॥ **128**

T.B. 3.12.9.7

विश्वसृजः प्रथमा स्स्सत्र–मासत । सहस्र समं प्रसुतेन यन्तः ।
ततो ह जज्ञे भुवनस्य गोपाः । हिरण्मय श्शकुनि ब्रह्म नाम ।
येन सूर्य–स्तपति तेजसे–द्धः । पिता पुत्रेण पितृमान् योनियोनौ ।
नावेदविन् मनुते तं बृहन्तं । सर्वानुभु–मात्मान७ संपराये ।
एष नित्यो महिमा ब्राह्मणस्य । न कर्मणा वर्द्धते नो कनीयान् ॥ 129

T.B. 3.12.9.8

तस्यैवा–त्मा पदवित्तं ँविदित्वा । न कर्मणा लिप्यते पापकेन ।
पञ्च पञ्चाशत–स्त्रिवृत स्संवत्सराः । पञ्च पञ्चाशतः पञ्चदशाः ।
पञ्च पञ्चाशत स्सप्तदशाः । पञ्च पञ्चाशत एकवि७शाः ।
विश्वसृजा७ सहस्र संवथ्सरं । एतेन वै विश्वसृज इदं ँविश्व–मसृजन्त ।
यद् विश्व–मसृजन्त । तस्माद् विश्वसृजः ॥
विश्व–मेना–ननु प्रजायते । ब्रह्मण स्सायुज्य७ सलोकतां ँयन्ति ।
एतासामेव देवताना७ सायुज्यं । सार्ष्टिता७ समान लोकतां ँयन्ति ।

यएत–दुपयन्ति । ये चैनत् प्राहुः । येभ्य–श्चैनत् प्राहुः ॥ ओं ॥130

(T.B. 3-12-9-1 to T.B. 3-12-9-8अश्वदासत सिषासता–मासत हविष् पतिः कनीयान् तस्माद् विश्वसृजो ऽष्टौ च)

॥ हरिः ओं ॥

------------अभिश्रवणमन्त्र पाठ स्समाप्तः------------

"Chain" indicating starting "padam" of all the "Chapters" in Abisravanam.

सहस्रशीर्षा– मद्भ्यः–सहस्रशीर्ष– मृतं–कृणुष्व –
रक्षोहणः–सोमायो–शन्तस्त्वा–भक्षेहि–ध्रुवाऽस्यग्न–
उदधे शिरो–ऽसावादित्य– संतति–रकवि॒शा–
इन्द्रो–वैश्वदेवेना– ऽग्नय–उशन्तस्त्वा–य–मुशन् ह–
त॒ ह – यां प्रथमा–मृचां प्राची चतु र्वि॒शतिः ॥

Begining and ending "padam" of Abisravanam.

सहस्रशीर्षा पुरुष ओं ॥